

بو طيقاى شعر نو روايى معاصر

(بر اساس شعرهاى پانزده شاعر نامى معاصر: نيمايوشيج،
اخوان ثالث، سعدى، كسرائى و امين پور)

تأليف:

دكتور اسماعيل صادقى

محمود آقاخانى بيژنى

بر شناسه:	صادقی، اسماعیل، ۱۳۵۲ -
عنوان و نام پدیدآور:	بوطیقای شعر نو روایی معاصر (بر اساس شعرهای روایی پنج شاعر نامی معاصر: نیما یوشیج، اخوان ثالث، مصدق، کسرائیی و امین پور) / تألیف اسماعیل صادقی، محمود آقاخانی بیژنی.
مشخصات نشر:	شهرکرد، دانشگاه شهرکرد، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری:	۱۷۳ ص: جدول، نمودار.
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۷۶۶۵-۸۵-۸
وضعیت فهرست نویسی:	فیب
یادداشت:	کتابنامه: ص. ۱۵۲-۱۵۹.
موضوع:	شعر فارسی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد
مورخ:	شاعران ایرانی -- قرن ۱۴ -- نقد و تفسیر
شناسه سروده:	آقاخانی بیژنی، محمود، ۱۳۶۸ -
شناسه افزوده:	دانشگاه شهرکرد.
رده بندی کنگره:	۱۳۹۲ ۹ب۹ ص/ ۳۸۱۱ PIR
رده بندی دیویی:	۸۰۱/۶۱
شماره کتاب شناسی ملی:	۱۴۱ ۵۷۹

انتشارات دانشگاه شهرکرد

نام کتاب:	بوطیقای شعر نو روایی معاصر
تألیف:	(بر اساس شعرهای روایی پنج شاعر نامی معاصر: نیما یوشیج، اخوان ثالث، مصدق، کسرائیی و امین پور) اسماعیل صادقی و محمود آقاخانی بیژنی
ناشر:	دانشگاه شهرکرد
چاپ اول:	بهار ۱۳۹۵
تیراژ:	۵۰۰ نسخه
قطع:	وزیری
چاپ:	ارس
طراح جلد:	عبدالکریم موافق و موسی ذاکری
قیمت:	۱۰۵۰۰۰ ریال
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۷۶۶۵-۸۵-۸

کلیه حقوق این اثر برای نویسندگان و دانشگاه شهرکرد محفوظ است.

نشانی: چهارمحال و بختیاری، شهرکرد، بلوار رهبر، انتشارات دانشگاه شهرکرد، صندوق پستی ۱۱۵.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول- سیر تحول نوآوری‌ها و سنت‌شکنی‌ها در شعر معاصر در پی توجه به
۱	جزئیات زندگی.....
۱-۱-۱	نوآوری‌ها و سنت‌شکنی‌ها در شعر معاصر.....
۵	۱-۱-۱-۱- توصیف و روایت.....
۹	۱-۱-۱-۲- موسیقی، وزن و قالب.....
۱۲	۱-۱-۱-۳- زبان.....
۱۳	۱-۲- توجه جزئی به زمان.....
۱۷	فصل دوم- تحلیل ساختاری شعرهای روایی معاصر.....
۱۸	۱-۲-۱- روایت‌شناسی، ساختارگرایی.....
۲۰	۱-۲-۱-۱- تحلیل ساختاری شعر روایی «مانلی» نیما.....
۲۱	۱-۲-۱-۱-۲- خلاصه شعر روایی «مانلی».....
۳۰	۱-۲-۱-۲- تحلیل ساختاری شعر روایی «خانه سریویلی» و «قصه شهر سنگستان».....
۳۳	۱-۲-۱-۲- تحلیل ساختار روایی شعر «خانه سریویلی» نیماوشیج.....
۳۸	۱-۲-۱-۲-۲- خلاصه شعر «قصه شهر سنگستان».....
۴۲	۱-۲-۳- تحلیل ساختاری منظومه «ظهر روز دهم» امین پور.....
۴۲	۱-۲-۳-۱- خلاصه شعر روایی «ظهر روز دهم».....
۵۳	۱-۲-۴- دیدگاه «ساختار زمان‌مند» رویکردی نو بر نقد ساختارگرایی.....
۵۳	۱-۲-۴-۱- معرفی و تحلیل دیدگاه «ساختار زمان‌مند».....
۷۳	۱-۲-۴-۲- خلاصه شعر روایی «کتیبه».....
۸۱	۱-۲-۴-۳- تحلیل ساختاری منظومه درفش کاویان (مدل غیر خطی رایج).....
۸۵	۲-۲- تحلیل عناصر داستانی در شعرهای روایی معاصر.....
۸۵	۱-۲-۲- پیرنگ (Plot).....
۸۷	۲-۲-۲- شخصیت (Character).....
۹۳	۱-۲-۲-۲- شخصیت‌پردازی در شعرهای روایی معاصر.....
۹۶	۲-۲-۲-۲- بررسی نظریه «توصیف» نیما در شعرهای روایی.....
۱۰۷	۳-۲-۲- معرفی و راه‌های ورود شخصیت به شعر روایی.....
۱۰۹	۳-۲-۲- زاویه دید (Point of view).....

۱۱۴.....	۴-۲-۲- فضا (Atmosphere)
۱۱۷.....	۵-۲-۲- صحنه (Setting)
فصل سوم- تحلیل‌های روانشناسی، اسطوره‌شناسی و نشانه‌شناسی در شعرهای	
۱۲۱.....	روایی معاصر
۱۲۱.....	۱-۳- تحلیل، روانشناسی در شعرهای روایی معاصر
۱۲۱.....	۳-۱-۱- تو- به مسائل زندگی و احساس غربت و تلخی تنهایی (نوستالژی)
۱۲۵.....	۳-۱-۱-۱- بررسی فرایند «نوستالژی»
۱۲۹.....	۳-۱-۱-۲- غربت، دوری، دیران کودکی، جوانی و ...
۱۳۰.....	۳-۱-۱-۳- غم و اندیشیدن به مرگ و یاس
۱۳۷.....	۳-۱-۱-۴- از دست دادن، جدی از مفای، خانواده یا دوستی دیرینه
۱۳۸.....	۳-۱-۱-۵- بازگشت و پناه بردن به آرمان‌شهر و اعتقاد به آمدن متجی
۱۴۷.....	۳-۲- تحلیل روانشناسی شعر روایی «مابین» و «آنگاه پس از تندر»
۱۵۱.....	۳-۳- تحلیل‌های اسطوره‌شناسی و نشانه‌شناسی در شعرهای روایی معاصر
۱۵۵.....	۳-۴- بررسی کهن الگوهای اسطوره‌های در شعر روایی «قصه شهر سنگستان»
۱۶۱.....	منابع
۱۷۱.....	نمایه

پیشگفتار

«ن. سوگند به قلم و آنچه می نویسد».

از آنجا که شعر معاصر به بازتاب زندگی انسان مدرن امروزی می پردازد، پس این نکته، نقد آن را حائز اهمیت می سازد. این نوشتار بر آن است تا مؤلفه های نظام شعر روایی را در اشعار نیما و شاعران بعد از او مورد تحلیل و بررسی قرار دهد. شعر روایی قدمتی دیرینه دارد و شاعران بزرگی چون فردوسی، نظامی، مولوی، جامی و ... علاوه بر استفاده از تکنیک های شعری، از تکنیک ها و عناصر داستانی در ساختاری روایی، از قبیل: طرح روایی، شخصیت و شخصیت پردازی (کنشگر)، فضا سازی، صحنه پردازی و دیدگاه، جهت ارائه مطالب و فهم دقیق آن برای خواننده بهره برده اند. برخی از شاعران معاصر ایران زمین، از جمله؛ یماوشیج، اخوان ثالث، کسرایی، مصدق، امین پور و ... در شعرهای روایی شان، نیز از همین شیوه پیروی کرده اند و با تلفیق عناصر شعری و داستانی (شعر روایی) در قالب های تر شعر فارسی، شیوه ای تازه به روی شعر فارسی گشوده اند و هدفشان، القای آموزه ها در قالب طرح روایی (داستان) است.

سعی نیما و شاعران بعد از او بر این بوده است تا زندگی آرمانی و عوامل و سدهایی که ما را از این زندگی دور نگه می دارد در قالب های هنری شعر و داستان به نمایش بگذارند؛ چرا که شعر و داستان هر دو از دل و روح بر می آیند و بر دل و روح تأثیر می گذارند. تأثیر گذاری شعر از یک جهت وابسته به موسیقی و وزن و درونمایه های خاص آن است و معمولاً برای لحظه ای بیش نیست. پس آنی است و در خود آگاه ما تثبیت می شود. اما تأثیر گذاری داستان، بسیار بیشتر از شعر است و خواننده را به شدت تحت تأثیر قرار می دهد؛ زیرا ماندگاری داستان در ذهن بیشتر است و در ناخود آگاه ما تثبیت می شود. بنابراین یکی از کارآمدترین روش های جذب مخاطب جهت تأثیر گذاری بیان موضوع، پیام و درونمایه در القای آموزه ها و نشان دادن وجوه ناپیدای حقیقت و واقعیات زندگی، استفاده از شیوه روایت گری و بهره گیری از قالب هنری داستان است. تأثیر داستان به گونه ای است که خداوند در قرآن کریم به این طریق بندهایش را به راه راست ارشاد و راهنمایی می کند و آن ها را به عبرت گرفتن و تأثیر پذیری از داستان زندگی پیشینیان سفارش می کند (ر.ک: بستانی، ۱۳۷۱، ج ۱: ۱۰). اما باید این نکته را

یادآوری کرد که خداوند شیوه داستانی یا روایی را نه به عنوان سرگرمی که فقط رویدادهای تحقق یافته را بیان می‌کند؛ بلکه به عنوان ابزاری کارآمد در بیان تضادها، تعارض‌ها، سرگذشت‌های خوش‌فرجام و بدفرجام در بیان سرگذشت واقعی ملت‌ها، اقوام و اشخاص و آموزه‌های خود برگزیده است.

آنچه اساس ذهن یک شاعر را تشکیل می‌دهد، تجربیاتی است که او از زندگی خود و دیگران حاصل می‌کند و این تجربیات در قالب موضوعات خاصی به عنوان «ورودی ذهن»، وارد ذهن شاعر می‌شوند. شعرهای شاعران معاصر، بیشتر به مسائلی از قبیل: بازتاب درونی‌ها و تحلیل‌های روانی شخصیت، عقده‌گشایی‌ها، پیچیدگی زندگی مدرن و ماشینی بودن آن، راه‌یابی از یاس و ناامیدی و امیدواری به زندگی کردن، تضادها و تقابل‌های زندگی می‌پردازند و سعی دارند تا در «خروجی ذهن» خود، همه این مسائل را در شعرهایشان برای خوانندگان به نمایش بگذارند.

ذکر چنین مطالب مهم و ارزشمند دیدی تا به و نور را در نگاه ما نسبت به شعر شاعران معاصر می‌گشاید و ارزشمندی این سبک‌ها و شعرهایشان را بیش از پیش، برای ما نمایان می‌سازد. این باعث می‌شود که زاویه دید ما در بحث و بررسی و نقد شعر شاعران معاصر نیز تغییر یابد.

تا کنون در مورد نقد شعر معاصر، پژوهشگران بزرگی به این مهم دست زده‌اند و در این زمینه، مطالب علمی و ارزشمندی را در قالب‌های کتاب، مقاله، پایان‌نامه و ... به نگارش در آورده‌اند؛ اما نکته مهمی که این کتاب به آن می‌پردازد این است که شعرهای نو روایی شاعران معاصر را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد؛ چرا که تاکنون در این زمینه، مطالعاتی به صورت گسترده انجام نگرفته است و شاید این کتاب جزو اولین پژوهش‌ها در این زمینه باشد. همچنین به نقد روان‌شناختی و اسطوره‌شناسی شعر شاعران معاصر پرداخته شده است؛ زیرا برخی از این شاعران، درونی‌های خود را به نمایش گذاشته‌اند و برخی دیگر در شعرهایشان از اسطوره‌ها بهره برده‌اند تا وقایع سیاسی - اجتماعی دوران خود را به نمایش بگذارند.

ابتدا به بررسی مهمترین مؤلفه‌های نظام شعر روایی نیما و شاعران بعد از او پرداخته می‌شود و به بررسی جزئیات و مسائلی توجه شده که در پدید آمدن شعر معاصر نقش

ویژه‌ای داشته‌اند. اما در ادامه (فصل دوم) ده شعر روایی از شاعران نامی معاصر، از منظر تحلیل ساختار روایی بر اساس نظریه‌های ساختارگرایان و عناصر داستانی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند. سپس در فصل سوم، علاوه بر بررسی اسطوره‌شناختی، نشانه‌شناسی، به نقد روان‌شناختی پرداخته شده است که عموماً به «نوستالژی» در شعر شاعران معاصر مربوط است. امید است که این کتاب دریچه‌ای تازه را به روی مخاطبان شعر معاصر و نقد آن بگشاید و توانسته باشد برخی از مطالب مهم در زمینه نقد شعر معاصر را برای خوانندگان مطرح کند.

دکتر اسماعیل صادقی - محمود آقاخانی بیژنی

دانشگاه شهرکرد

بهار ۱۳۹۵